

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 127 (№ 12)

Київ – 2017

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПП від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 07 від 29 листопада 2017 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 17.11.29 від 29 листопада 2017 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія); РИНЦ (Росія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Відповідальний секретар:

Халамендик В. Б.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук
проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З історичних наук:
Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Кучепал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещинський С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тещлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусиньш Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2017. – Вип. 127 (12). – 424 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

Natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni M. P. Drahomanova

VHO Ukrayins'ka Akademiya Nauk

Vydavnytstvo «Hileya»

Hileya

*naukovyy visnyk
zbirnyk naukovykh prats'*

- *Istorychni nauky*
- *Filosofs'ki nauky*
- *Politychni nauky*

Vypusk 127 (№ 12)

Kyyiv – 2017

Zbirnyk zasnovano 2004 roku. Vykhid z druku – shchomisyachno

FAKHOVE VYDANNYA

z filozofsk'kykh, politychnykh nauk zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy

№ 747 vid 13 lypnya 2015 r., z istorychnykh nauk nakazom MON Ukrainy № 1328 vid 21 hrudnya 2015 r. (pereyestratsiyu)

Svidotstvo pro derzhavnu reyestratsiyu (pereyestratsiyu) drukovanoho zasobu masovoyi informatsiyi: seriya KV № 22632-12532PR vid 24 kvitnya 2017 roku

Drukuyet'sya za rishennyam:

Vchenoyi rady Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova

(protokol № 07 vid 29 lystopada 2017 r.); Prezydiyi VHO Ukrainy's'koyi Akademiyi Nauk (protokol № 17.11.29 vid 29 lystopada 2017 r.)

Zbirnyk vkhodyt' do mizhnarodnykh baz:

Google Scholar; Index Copernicus (Pol'shcha); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Indyya); RYNTs (Rosiya).

Shef–redaktor:

Andrushchenko V. P., d–r filozof. nauk, prof., chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Holovnyy redaktor:

Vashkevych V. M., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Spivredaktory:

Akopyan V. H., d–r filozof. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv),
Kyvylyuk O. P., d–r filozof. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Mulyar V. I., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Zhytomyr)

Vidpovidal'nyy sekretar:

Khalamendyk V. B., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Redaktsiyna rada:

Andrushchenko V. P., d–r filozof. nauk, prof., chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vashkevych V. M., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zelenkov A. I., d–r filozof. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kolesnyk V. F., d–r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Myrzakhanyan R., d–r ist. nauk, prof. (Armeniya, Yerevan)
Mykhal'chenko M. I., d–r filozof. nauk, prof., chlen – kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Rafal's'kyi O. O., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Savel'yev V. L., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Soldatenko V. F., d–r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Stepyko M. T., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Redaktsiyna kolehiya:

Z istorychnykh nauk:

Voytsekhivs'ka I. N., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Drobot I. L., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhurba M. A., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Laz'ko H. H., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Lysak V. F., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Mezha M. M., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Mykhaylyuk V. P., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Starobil's'k)
Stoyan T. A., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)**Sushko O. O.**, d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Cherneha L. M., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Shapoval Yu. I., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Z filozofsk'kykh nauk:

Abasov A. S., d–r filozof. nauk, prof. (Azerbaydzhan, Baku)
Bazaluk O. O., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Bekh V. P., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voronkova V. H., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Zaporizhzhya)
Harbar H.A., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Herasyмова E. M., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhad'ko V. O., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhyzhko T. A., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kutsepal S. V., d–r filozof. nauk, prof. (Ukrayina, Poltava)
Mykolaychak A., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Poznan')
Onipko O. F., d–r tekhn. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Svyrydenko D. B., d–r filozof. nauk, dots. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Terepyschyy S. O., d–r filozof. nauk, dots. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Tetslav S., d–r filozof. nauk, prof. (Pol'shcha, Bydoshch)
Yashanov S. M., d–r ped. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z politychnykh nauk:

Andrusyshyn B. I., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Andryukaytene R., d–r PhD sotsial'nykh nauk (menedzhment), (Lytva, Mariampol')
Babkina O. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Balabanov K. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Varzar I. M., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vasyl'chuk Ye. O., d–r polit. nauk, doc. (Ukrayina, Cherkasu)
Voynalovych V. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Ivanov M. S., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Kartunov O. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kizima S. A., d–r polit. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kotyhorenko V. O., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kras' I., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chentokhov)
Lapyna S. V., d–r sots. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Makarenko L. L., d–r ped. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Ostapenko M. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Rymarenko S. Yu., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Sroshoshu T., d–r khabilit., prof. (Pol'shcha, Chentokhov)**Hileya:** naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K. : «Vydavnytstvo «Hileya», 2017. – Vyp. 127 (12) – 424 s.

Kontseptsiya zbirnyka bazuyet'sya na bahatoplanovomu naukovomu vysvitleni problem informatsiyoi tsyvilizatsiyi, shcho formuyet'sya. Osnovni rubryky okhplyuyut' haluzi istorychnykh, filozofsk'kykh ta politychnykh nauk. Rozrakhovanyy na fakhytiv humanitarnykh ta sotsial'no–politychnykh nauk.

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

Вінницьке представництво
(Вінницький національний технічний університет)
керівник **Денисюк С. Г.**, доктор політичних наук, професор
e-mail: sg_denisyyk@mail.ru

Дніпропетровське представництво
(Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара)
керівник **Вершина В. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

Донецьке представництво
(Донецький національний університет)
керівник **Андриєнко О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

Запорізьке представництво
(Запорізький національний технічний університет)
керівник **Ємельяненко Є. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Івано–Франківське представництво
(Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, м. Івано–Франківськ)
керівник **Дичковська Г. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Луганське представництво
(Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Старобільськ)
керівник **Михайлюк В. П.**, доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

Львівське представництво
(Національний університет «Львівська політехніка»)
керівник **Карівець І. В.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: sacre@ukr.net

Маріупольське представництво
(Маріупольський державний університет)
керівник **Булик М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vorlok@ukr.net

Миколаївське представництво
(Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського)
керівник **Макарчук С. С.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
координатор **Шкуренко К. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Одеське представництво
(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Подільське представництво
(Подільський державний аграрно–технічний університет,
м. Кам'янець–Подільський)
керівник **Колосяк І. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Полтавське представництво
(Полтавський факультет Національної юридичної академії
України ім. Ярослава Мудрого)
керівник **Кущепал С. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepai@rambler.ru

Сумське представництво
(Сумський державний університет)
керівник **Дегтярьов С. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: starsergo@bigmir.net

Тернопільське представництво
(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)
керівник **Кліш А. Б.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Ужгородське представництво
(Ужгородський національний університет)
керівник **Мелеганич Г. І.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

Уманське представництво
(Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини)
керівник **Кривошея І. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Харківське представництво
(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»)
керівник **Владленова І. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

Хмельницьке представництво
(Хмельницький національний університет)
керівник **Гоцуляк В. М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

Черкаське представництво
(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)
керівник **Васильчук Є. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Чернігівське представництво
(Чернігівський державний інститут економіки і управління)
керівник **Тополь О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: topololga@ukr.net
координатор **Горобець С. М.**, молодший науковий співробітник
e-mail: olen-g@yandex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО
збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)
керівник **Махмудов М. А.**, доктор філософії
e-mail: matlabm@yandex.com
координатор **Рагимлі Р.**, науковий співробітник
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Білорусі

(Академія управління
при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)
керівник **Алейнікова С. М.**, кандидат соціологічних наук, доцент
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)
керівник **Шостак Г. В.**, кандидат педагогічних наук
e-mail: shostak1964@brest.by
(Гомельський державний університет
імені Франціська Скорини, м. Гомель)
керівник **Мезга М. М.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА
збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)
керівник **Димчик Р.**, доктор, викладач,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)
керівник **Моравець Н.**, доктор, викладач
e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Див. також: Сайт Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Ukraini

Vinnyts'ke predstavnytstvo
(Vinnyts'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Denysyuk S. H.**, doktor politychnykh nauk, profesor
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru.

Dnipropetrovs'ke predstavnytstvo
(Dnipropetrovs'kyy natsional'nyy universytet imeni Olesya Honchara)
kerivnyk **Vershyna V. A.**, kandydat filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

Donets'ke predstavnytstvo
(Donets'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Andriyenko O. V.**, doktor filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

Zaporiz'ke predstavnytstvo
(Zaporiz'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Yemel'yanenko Ye. O.**, kandydat filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

Ivano-Frankivs'ke predstavnytstvo
(Prykarpat-s'kyy natsional'nyy universytet imeni Vasyl'ya Stefanyka,
m. Ivano-Frankivs'k)
kerivnyk **Dychkovs'ka H. O.**, kandydat filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

Luhans'ke predstavnytstvo
(Skhidnoukrayins'kyy natsional'nyy universytet
imeni Volodymyra Dalya, m. Starobil's'k)
kerivnyk **Mykhaylyuk V. P.**, doktor istorichnykh nauk, profesor
e-mail: vital_mih@ukr.net

L'vivs'ke predstavnytstvo
(Natsional'nyy universytet «L'vivs'ka politekhnika»)
kerivnyk **Karivets' I. V.**, kandydat filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: sacre@ukr.net

Mariupol's'ke predstavnytstvo
(Mariupol's'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Bulyk M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vorlok@ukr.net

Mykolayivs'ke predstavnytstvo
(Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet
imeni V. O. Sukhomlyns'koho)
kerivnyk **Makarchuk S. S.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
koordinatorka **Shkurenko K. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: sh_kamila@mail.ru

Odes'ke predstavnytstvo
(Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova)
kerivnyk **Barvins'ka P. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: barwinskaja@ua.fm

Podil's'ke predstavnytstvo
(Podil's'kyy derzhavnyy ahrarno-tekhnichnyy universytet,
m. Kam'yanets'-Podil's'kyy)
kerivnyk **Kolosyuk I. A.**, kandydat filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

Poltavs'ke predstavnytstvo
(Poltavs'kyy fakul'tet Natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi Ukrainy
imeni Yaroslava Mudroho)
kerivnyk **Kutsepal S. V.**, doktor filozofsk'kykh nauk, profesor
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

Sums'ke predstavnytstvo
(Sums'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Dehtyar'ov S. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: starsergo@bigmir.net

Ternopil's'ke predstavnytstvo
(Ternopil's'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni Volodymyra Hnatyuka)
kerivnyk **Klish A. B.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

Uzhhorods'ke predstavnytstvo
(Uzhhorods'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Melehanych H. I.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: melgi@ukr.net

Umans'ke predstavnytstvo
(Umans'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet
imeni Pavla Tychny)
kerivnyk **Kryvosheya I. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

Kharkivs'ke predstavnytstvo
(Natsional'nyy tekhnichnyy universytet «Kharkivs'kyy
politekhnichnyy instytut»)
kerivnyk **Vladlenova I. V.**, doktor filozofsk'kykh nauk, profesor
e-mail: vladlenova@email.ua

Khmel'nyts'ke predstavnytstvo
(Khmel'nyts'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Hotsulyak V. M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: gotsylak@ukr.net

Cherkas'ke predstavnytstvo
(Cherkas'kyy natsional'nyy universytet
imeni Bohdana Khmel'nyts'koho)
kerivnyk **Vasyl'chuk Ye. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

Chernihivs'ke predstavnytstvo
(Chernihivs'kyy derzhavnyy instytut ekonomiky i upravlinnya)
kerivnyk **Topol' O. V.**, doktor filozofsk'kykh nauk, dotsent
e-mail: topololga@ukr.net
koordinatorka **Horobets' S. M.**, molodshyy naukovyy spivrobitnyk
e-mail: olen-g@yandex.ru

PREDSTAVNYTSTVO
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Azerbaydzhani

(Natsional'noyi Akademiyi Nauk Azerbaydzhanu, m. Baku)
kerivnyk **Makhmudov M. A.**, doktor filozofiyi
e-mail: matlabm@yandex.com
koordinatorka **Rahymly R.**, naukovyy spivrobitnyk
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Bilorusi

(Akademiya upravlinnya pry Prezydentovi Respubliky Bilorusi,
m. Mins'k)
kerivnyk **Aleynykova S. M.**, kandydat sotsiolohichnykh nauk, dotsent
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Brest's'kyy derzhavnyy universytet imeni O. S. Pushkina, m. Brest)
kerivnyk **Shostak H. V.**, kandydat pedahohichnykh nauk
e-mail: shostak1964@brest.by
(Homel's'kyy derzhavnyy universytet imeni Frantsys'ka Skoryny, m. Homel')
kerivnyk **Mez'ha M. M.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: nmezga@gsu.by

PREDSTAVNYTSTVA
zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Pol'shchi

(Universytet imeni Adama Mitskevycha v Poznani)
kerivnyk **Dymchuk R.**, doktor, vykladach,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Instytut istoriyi Akademiyi imeni Yana Dluhoshy v Chenstokhovi)
kerivnyk **Moravets N.**, doktor, vykladach
e-mail: mornor@wp.pl

Zaproshuyemo Vas vidvidaty nash sayt: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Dyv. takozh: Sayt Natsional'noyi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho:
www.nbuv.gov.ua/portal

Rozdil: Naukova periodyka Ukrainy: zhurnaly ta zbirnyky naukovykh prats'

References

1. Haliatovskiy Ioanikiy Kliuch rozuminnia / pidhot. I. P. Shepiha. – K.: Naukova dumka, 1985.
2. Hizel Inokentii. Myr s Bohom choloviku / Hizel Inokentii. – K., 1669. – 674 s.
3. Dovga L. M. Systema cinnostej v ukrajinskij kulturi XVII stolittya / L. M. Dovga. – Kyiv – Lviv: Svichado, 2012. – 344 s.
4. Dovha L. M. Sotsialna utopiia Inokentii Hizelia / Dovha Larysa Mykhailivna // Ukraina XVII stolittia: suspilstvo, filosofii, kultura. – K.: Krytyka, 2005. – S.238–241.
5. Yosypenko S. L. Do vytokiv ukrajinskoyi modernosti. Ukrayinska rannomoderna duxovna kultura v yevropejskomu konteksti / S. L. Yosypenko. – Kyiv: Ukrayinskij Centr duxovnoyi kultury, 2008. – 392 s.
6. Korzo M. A. Obraz cheloveka v propovedi XVII veka / M. A. Korzo. – Moskva: IFRAN, 1999. – 190 s.
7. Radyvylovskiy Antonii. «Vinets...» / A. Radyvylovskiy. – K., 1688. – 544 ark.
8. Radyvylovskiy Antonii. «Vinets...». rukopys / A. Radyvylovskiy, I.R. TsNBU im. V. I. Vernadskoho. – P. Nyk. m. P.560 T.2. – 1615 s.
9. Radyvylovskiy Antonii. «Ohorodok...» / A. Radyvylovskiy. – K., 1676. – 1128 s.
10. Radyvylovskiy Antonii. «Ohorodok...». rukopys. – Knyha 1 / Radyvylovskiy Antonii, I.R. TsNBU im. V. I. Vernadskoho. – P. Nyk. M. P.560 T.1. Kn.1. – 955 ark.
11. Młodzianowski Tomasz. Kazania i Homilie / Tomasz Młodzianowski. – Poznań, 1681. – T. I-IV. – 456 s.
12. Skarga Piotr. Kazania na niedziele y svieta calego roku / Piotr Skarga. – Wilno, 1793. – T. I-VI. – 279 s.

Spivak V. V., Ph.D., Doctoral Candidate at the P. I. Tchaikovsky National music academy of Ukraine (Ukraine, Kyiv), vova3006@ukr.net

Recipes of family happy in heritage of Antony Radivilovsky

The article is devoted to the study of representations of family happiness in the philosophical component of the preaching heritage of Anthony Radivilovsky and other Ukrainian (Innocent Gizel, Ioanikiy Galyatovsky) and Polish (Petr Skarga, Tomasz Młodzianowski) church thinkers of the second half of the XVII century. Different aspects of the content of this concept and the peculiarities of its filling in the texts of the Baroque Ukrainian and Polish thinkers are traced. It was found that family happiness is perceived by them ambiguously. On the one hand, the family is seen as an act of imperfect human nature and a means of avoiding corporal sin. However, in the face of moral imperfection, a family can turn into a burden that prevents a person from serving God. On the other hand, in keeping with the rules of righteousness of the marriage, the marital status can give man happiness and is a sign of God's blessing. Adherence to Christian moral virtues is able to neutralize the disadvantages of marital life and turn it into a component of earthly happiness.

Keywords: history of philosophy, Ukrainian philosophy, baroque, sermon, happiness, family.

* * *

УДК 130.122

Чорноморець Є. М.,
викладач філософії, Київська
Духовна Академія і Семінарія
(Україна, Київ), eugeniamch@gmail.com

Максим Сповідник про естетичне споглядання символічної дійсності

Проблема символу та символотворчого характеру людської діяльності у сучасній науці є предметом різнобічного розгляду. Для візантійської патристичної естетики концепт символу має велике значення. Метою нашої статті є аналіз осмислення Максимом Сповідником естетичного характеру споглядання символічної дійсності. Онтологія Максима Сповідника, а саме вчення про духовно-чуттєву структуру світу, Св. Письма та людини як «втілень» Бога-Логосу, є символічно-естетичною. Чуттєва краса як світу, так і Св. Письма є виявом ідеальної краси логосів, яка є відображенням Божественної краси. За антропологічним вченням мислителя, людина має здібності до сприйняття усіх рівнів реальності та до естетичного споглядання усієї реальності у її цілісності та як символу Бога. Естетичного споглядання людина досягає в результаті аскетичної практики,

встановлюючи належну ієрархію пізнавальних здібностей, підпорядковуючи відчуття уму, а ум Богові. Досягнення внутрішньої гармонії душевних сил при сприйнятті краси реальності у її цілісності та символічності людини переживає як блаженство та втіху.

Ключові слова: патристична естетика, естетичне споглядання, символ, краса.

У сучасних історико-філософських дослідженнях дедалі глибше розкривається зв'язок візантійської богословсько-філософської думки із такими областями філософського знання, як метафізика, антропологія, філософія релігії, герменевтика та екзегетика, семіотика, етика, естетика. Зокрема, для середньовічного світогляду важливим був концепт образу (символу), який слугував для передачі «ідеї глобального образно-символічного виразу духовних реальностей у світі матеріальних форм» [4, с. 216]. Проблема символу, символотворчого характеру людської діяльності у сучасній науці є предметом різнобічного розгляду. Важливе значення мала візантійська патристична думка для формування відчуженої культури, про що свідчить ціла низка досліджень (А. Г. Тихолаз, В. С. Горський, В. М. Нічик, О. В. Александрова, С. Б. Кримський, Г. Є. Аляєв та ін.).

Для античного та середньовічного світогляду, як показали дослідження О. Ф. Лосєва, С. С. Аверінцева, В. В. Бичкова, характерним є естетично-художнє сприйняття усіх сфер дійсності та людської діяльності. Зокрема, внаслідок естетичного характеру онтології (сприйняття буття загалом як прекрасної цілісності) пізнавальний процес часто описується як художньо-естетичний. Досліджуючи символічну естетику Ареопагітик (V ст.), В. В. Бичков продемонстрував умовий характер естетичного сприйняття та естетичний ракурс розгляду гносеологічної проблематики у даному корпусі.

Метою нашої статті є аналіз осмислення Максимом Сповідником естетичного характеру споглядання символічної дійсності.

Для опису споглядання ідеальної дійсності Максим Сповідник послуговується терміном *theoria*.

Споглядання (*theoria*) – термін, який у античній філософській традиції, за Цицероном, означав розумове осягнення у пошуках сутності, філософування [13, с. 384]. За Платоном, саме для умового споглядання відкривається «усе найкраще, що існує» (Респ. VII 532e), «божественна краса» (Бенкет 210e). Плотін у трактаті V.8 «Про умосяжну красу» описує досвід умового споглядання ідеальної краси. У античній платонічній традиції умове споглядання ідеальної дійсності мало естетичний характер, оскільки вважалось, що у ієрархії краси ноуменальний світ як більш довершений має вищу красу, яка захоплює, приваблює розум. Слово «*theoria*», походючи від «*thea*» (зір), виражало ідею зорового сприйняття, у широкому сенсі означало «міркувати, думати, філософувати». У християнській думці завдяки помилковій етимології, започаткованій Плутархом (теоп *hōran* – бачити Бога) дане слово стало означати здатність до споглядання Бога [13, с. 379], «істинне споглядання» як споглядання дійсності у Богові. Характерним був даний термін і для олександрійської школи (починаючи від Клімента), і для антиохійської екзегетичної традиції (Діодор Тарсійський та ін.). Діодор, розробляючи типологічний метод інтерпретації біблійних текстів та відрізняючи його від алегоричного, під «теорією» розумів «споглядання, яке намагається осягнути духов-

ний сенс біблійного тексту» за допомогою типології [11, с. 24]. Також християнські мислителі приділяли особливу увагу умовому спогляданню («теорії») світу, його розумної впорядкованості та законоузгодженості, яка є свідченням божественної присутності у світі та джерелом богопізнання. У обох випадках в основі вчення про умове споглядання (theoria) знаходиться уявлення про наявність духовного сенсу (у світі, у Св. Письмі), тобто певна символічна онтологія.

Умове споглядання світу у патристичній традиції називається природним спогляданням (physike theoria, physike philosophia та ін.). У даній назві відображується і об'єктивний аспект (сама природа має ідеально-чуттєву структуру), і суб'єктивний (споглядання ідеальної дійсності є природним для людини) [10, с. 75]. Споглядання смислів Св. Письма Максим Сповідник позначає терміном graphyke theoria. Хоча дані терміни використовуються самим преподобним у різних творах та не аналізуються, сучасний англійський дослідник П. Блоуерс показав, що обидва терміни позначають споглядання логосів, тобто ідеальної дійсності [1, р. 137–145]. Максим Сповідник часто описує споглядання світу та Св. Письма як естетичне.

Символічна структура світу та Св. Письма як об'єктів естетичного споглядання

Вчення про онтологічний характер символічної структури створеного світу базується на тексті Нового Заповіту; найбільш цитованим є фрагмент із Рим.1:20: «Невидиме Його, вічна сила Його та Божество, від створення світу думанням про твори стає видиме». Вчення про умове споглядання духовного смислу Св. Письма ґрунтується на твердженні про божественне авторство Св. Письма, його духоносність.

У «Містагогії» Максим Сповідник безпосередньо порівнює онтологічно-символічну структуру людини, світу та Св. Письма. Світ складається із чуттєвого та умоосязного рівнів, а людина – із душі та тіла. «Умоосязний (світ) має внутрішню відповідність до душі, а душа – внутрішню відповідність до умоосязних сутностей, речі ж чуттєві мають образ тіла, а тіло – образ чуттєвих речей» [8, с. 167]. Святе Письмо порівнюється з людиною подвійним чином. Так, при одному тлумаченні Старий Заповіт уподібнюється до тіла, а Новий – до душі, що відображає загальне християнське розуміння історичного процесу (виповнення старозавітних обітниць у новозавітний час). При другому – «тілом усього Св. Письма, Старого та Нового Заповітів, слугує історична буквральність Його, душею ж – смисл написаного, який і є метою устремління ума» (Міст. 6) [8, с. 166]. Тим самим історична реальність, подібно до фактичної реальності речей у світі, з одного боку, визнається у своїй дійсності, з іншого, розглядається з точки зору власного над-історичного сенсу. Така структурна онтологічна відповідність між світом, Св. Письмом та людиною пояснюється мислителем у християнській світоглядній парадигмі: світ та Св. Письмо призначені для людини, є засобами богопізнання та сходження до Бога, божественним одкровенням, даним на зрозумілій для людини мові. Дана ідея зокрема мала відображення у загальній християнській традиції порівнювати світ із книгою, училищем [10, с. 65; 4, с. 217]. Сам преподобний і використовує метафору світу як книги, і порівнює Св. Письмо зі світом. Відомий

сучасний дослідник творчості мислителя Л. Тунберг показав, що Максим Сповідник створює послідовне філософсько-богословське вчення про «втілення» Бога-Логоса у світі та Св. Письмі через логоси (власні думки-воління щодо світу та історії, які, з одного боку, перебувають у речах як їх смисли, а з іншого – утворюють єдність у самому Богові-Слові) [2, р. 75–80]. І світ, і Св. Письмо як «втілення», чуттєві виявлення Бога-Логосу є символічними світами. Людина як образ Божий має природу, яка найбільшим чином відповідає меті втілення Бога, має здатність до максимального можливого для створеної істоти сприйняття його довершеності [2, р. 73–75]. Таким чином, за Максимом Сповідником, сама онтологічна структура світу та Св. Письма як символічна передбачає алегорично-анагогічне сприйняття та тлумачення, для якого людина має відповідні здібності та навіть покликання. У праці «Містагогія» Максим Сповідник, зокрема, обґрунтовує алегоричний спосіб тлумачення дійсності, Св. Письма, богослужіння.

Онтологічна ієрархія краси

Загальною рисою платонічної традиції було уявлення про ідеальну природу істинної краси та про чуттєву красу як виявлення ідеальної краси через причетність до неї, тобто про онтологічну ієрархію краси. Плотін вибудовує цілісну ієрархічну систему краси, онтологічним джерелом якої є над-прекрасне Єдине (Благо) [3, с. 39]. У патристичній думці сприйняття краси створеного світу носило антиномічний характер – «одночасного схвалення та засудження, прийняття та неприйняття» [3, с. 74]. З одного боку, світ як прекрасний витвір Бога є довершеним, своєю довершеністю та красою слугує свідченням не просто існування, а довершеності та краси Бога-Творця. З іншого боку, властиве для пізноантичної культури надмірне захоплення чуттєвою красою слугувало об'єктом постійної критики. Разом з тим патристична думка сприйняла ідею онтологічної ієрархії краси, у якій Бог є найпрекраснішим та джерелом усілякої краси.

За Максимом Сповідником, краса Бога як Творця світу надзвичайно перевищує красу створеного світу, є незрівнянною: «Бог створив і світ видимий, і світ невидимий; душу та тіло також Він створив. І якщо видимий світ є таким прекрасним, то який же світ невидимий? І якщо він краший за видимий, то наскільки перевищує обидва світи Бог, Який їх створив?» (Слуг.3:72) [8, с. 130]. Богові «належить краса неосязності» [9, с. 164], «неприсутна краса» [9, с. 152]. «Невидимий» для тілесних відчуттів умоосязний світ є прекраснішим за чуттєвий. Краса Св. Письма полягає у його умоосязному сенсі: «Прекрасним та величним є слово Св. Письма, яке завжди пропонує замість оповіданого умоосязне тим, хто надбав здорові очі душі» [9, с. 55].

Ієрархія пізнавальних здібностей людини

За Максимом Сповідником, краса, з одного боку, існує об'єктивно – як краса чуттєвого світу, так і краса умоосязного світу логосів (які визначають форму, смисл, довершеність та красу чуттєвих речей) та «недосяжна» краса Бога. З іншого ж боку, людина як мікрокосм та образ Божий створена здатною до сприйняття усіх видів краси, має відповідні здібності. Для відчуттів є властивим сприймати чуттєву красу, а для ума – умоосязну та божественну (умонедосязну): «Як

краса видимих (речей) приваблює до себе чуттєве око, так і знання (речей) невидимих приваблює чистий ум» (Char1:90) [8, с. 106]. Привабливість краси (як чуттєвої, так і умоосяжної) як її характерну рису, взаємний зв'язок краси та любові констатували ще античні платоніки, а слідом за ними – християнські. Так, Григорій Ниський стверджує: «пізнання здійснюється любов'ю, бо пізнаване є прекрасним за природою» [3, с. 71]. За Ареопагітиками, Бог іменується «красою» (kallos), тому що усіх приваблює (kaloun) [6, с. 107].

Максимом Сповідник відзначає, що ум та відчуття безпосередньо пов'язані у людській душі, відчуття можуть впливати на ум, формувати його. «Мислення формується мислими речами, є воно єдиним чи множинним, воно формується за образом кожного із мислимих» [8, с. 234]. При мисленні чуттєвих речей ум сприймає їх просторові та часові характеристики (складність, множинність, змінність і т.п.), при спрямуванні ж на умоосяжні об'єкти він відображає у собі їх простоту, позачуттєвість та позачасовість, єдність у Богові, сам стає простим та безвидним. Надмірну зацікавленість ума чуттєвими речами Максим Сповідник називає мертвенною та тлінною [8, с. 48], адже за природою справжнє життя розуму – у Духові. Споглядаючи умоосяжну реальність, ум виконує власне призначення, слідує своїй природі: «Ум діє згідно із еством, коли тримає у покорі пристрасті, споглядає логоси сущих та перебуває із Богом» (Char4:45) [8, с. 139], пізнання є «життям ума» (Char1:9) [8, с. 97].

Отже, ум є найкращою, найшляхетнішою здібністю людини, прикрасою її душі [9, с. 16], його призначення та найвища краса полягають у «безперестанній насолоді божественною красою» (Char1:19) [8, с. 98].

Етичні передумови естетичного споглядання

Необхідність добродесного життя, подолання пристрастності задля очищення ума – загальне положення християнської аскетичної. Василій Великий у «Гоміліях на Шестидення» звернув увагу, що очищення почуттів (від пристрастності) та розуму (від зверненості на чуттєві предмети, необхідні для земного існування), спрямованість розуму та усіх душевних сил на пошук істини (працелюбність, уважність, наполегливість), тобто відсторонення усіх душевних сил людини від власної егоїстичної зацікавленості стає умовою естетичного споглядання – умового споглядання краси світу у його розумній влаштованості та благодатного споглядання Бога як основи розумної світової краси [12]. Також Василій Великий зазначив, що налаштування ума на споглядання розумної краси світу потребує не тільки безпосередньої уваги, а і попередньої підготовки, навички до умового споглядання як особливого типу діяльності [5, с. 167]: «Тому, хто цінує великі та надприродні видовища, дослухається до істинної вищої та невимовної мудрості... потрібно мати у собі певне устремління до споглядання... Отже, якщо ти коли-небудь, серед ясної ночі дивлячись на невимовну красу зірок, складаєш собі поняття про Художника, Який прикрасив небо цими квітами, і чому у видимому світі більше необхідного, ніж приємного; і знову, якщо удень тверезим розумом вивчаєш ти дивні чудеса, то ти прийшов сюди готовим слухачем» [5, с. 167]. Тому власних слухачів Василій Великий називає «сподвижниками» як учасників однакової споглядальної діяльності [5, с. 166].

У вченні про богопізнання (яке має характер поступового сходження до Бога, богоуподібнення) Максим Сповідник користується розповсюдженою на той час в аскетичній трьохчастинній схемою, яка розрізняє у подвижницькому житті три етапи: діяльний (praxis, praktike filosofia), споглядальний (physike theoria) та містичний (mystike theologia) [7, с. 111–114], тобто етап морально-аскетичного життя передуює спогляданню. Аскетичне вчення Максима Сповідника є глибоко продуманим та змістовним. Ми відзначимо моменти, важливі для розгляду нашої теми.

За Максимом Сповідником, самолюбство як нерозумна любов людини до власного тіла (Char3:57) [8, с. 128] породжує основні пристрасті (чреволюбство, грошлюбство та марнославство), які «зв'язують ум із матеріальними речами та утримують його на землі, притискуючи до неї, наче важке каміння, хоча за природою ум є легшим та стрімкішим за вогонь» (Char3:56) [8, с. 128]. Для відновлення природної для ума діяльності (споглядання краси логосів та божественної краси) необхідним є не стільки відволікти його від пізнання чуттєвих речей, скільки надати цьому пізнанню правильного напрямку. Спочатку необхідно подолати саму причину любові та прив'язаності людини до чуттєвих речей – самолюбство у всіх його проявах. Основною добродесністю мислитель вважає любов до Бога та людей. Здійснення заповіді любові до людей допомагає подолати самолюбство та «закладає основу» для умового пізнання ідеальної основи світу (БДГ 1:20) [8, с. 218]. Аскетичні вправи, спрямовані на виховання ума – а саме, практикування повсякчасної пам'яті про Бога (повчання у Св. Письмі, молитва та ін.) мають на меті не тільки спрямувати ум до природних для нього предметів, а і виховати безпосередній навик до умового споглядання, яке може підтримати та посилити любов до Бога: «якщо довготривалим утриманням від (чуттєвих) насолод та піклуванням про божественні речі ми поступово відвернемо ум від цього зв'язку (із плоттю), то він, поступово довершуючись у божественному, розшириться та пізнає власну гідність та, нарешті, усе палке стремління своє перенесе на Бога» (Char3:72) [8, с. 130]. «Чистим», за Максимом Сповідником, є ум не просто відсторонений від споглядання чуттєвих предметів, а позбавлений пристрастного ставлення до них – такий ум, який бачить увесь світ, кожну річ не з егоїстичної точки зору отримання певної насолоди, а бачить як символ – з точки зору ідеального змісту (логосу) цієї речі та її призначення у світі як цілісності та у здійсненні загальної мети існування світу. Для такого чистого ума є доступним споглядання розумного устрою світу – логосів речей (законів їх існування), логосів добродесностей (сміслів моральної діяльності, сміслів заповідей) (ThOec 2:11) [8, с. 236], логосів Промислу та Суду (загальної мети людської історії та шляхів її досягнення), відкритих у Св. Письмі (ThOec 2:14) [8, с. 236]. Логоси ж, за Максимом Сповідником, відображують «незбагненну зрілість недосяжної Краси» Бога (Thal 51) [9, с. 141] та містять «відображення Божественної величі» (там само). Словом «велич» у Максима Сповідника позначається усвідомлене людиною переживання неосяжності та недосяжності для людських здібностей об'єкту переживання, невимовності у слові власного досвіду, усвідомлення людиною власної обмеженості (у

гносеологічному аспекті – розуміння понад-розумності мислимого). Таке споглядання краси у логосах (у аспекті величі та піднесеності), за Максимом Сповідником, може «доставити ум, піднесений ними (логосами), прямо до Бога» (Thal 51) [9, с. 141].

Отже, виконання описаних у Св. Письмі заповідей, здійснення добродієсної діяльності спричинює очищення розуму від пристрасної прив'язаності до чуттєвого та уможлиблює і духовне споглядання світу, і духовне споглядання Св. Письма через сприйняття чуттєвих виявів Бога як Його символів (сприйняття їх відносності (одночасної явленості та неявленості понадчуттєвого у них) та внутрішньої знаковості як вказівки за власні межі та засобу піднесення до духовного знання). Власне, це споглядання умоосязної краси світу у Богові та одночасно краси Бога у світі.

Гармонія пізнавальних здібностей у естетичному спогляданні

На початку статті ми відзначали, що, за вченням Максима Сповідника, чуттєвий світ має ідеальну основу. Про символічність світу має сенс говорити щодо людини як істоти, яка має здібності до осягнення і чуттєвої, і ідеальної складових – тобто до осягнення світу як цілості. Чуттєва краса світу є виявом ідеальної краси логосів, а краса логосів – відображенням Божественної краси. Задля умового споглядання краси чуттєвого світу як символу та прояву Божественної краси людина сама має стати символом Бога – бути здатною відображувати у власному умі логоси, у власній добродієсній поведінці – виявляти Бога, здійснюючи божественні заповіді. Максим Сповідник звертає увагу, що аскетична практика є засобом виховання не тільки ума, а і відчуттів людини. Естетичне споглядання будь-якої речі та світу в цілому передбачає підпорядкованість, підвладність відчуттів уму. Аскетична практика привчає відчуття до стриманості, що відкриває можливість уму при сприйнятті речі звертати увагу не на тілесне відчуття задоволення, бажання чи відрази, болю, а безпосередньо на її сенс (логос). Таким чином, через відновлення внутрішньої ієрархії (підпорядкування відчуттів уму) людина отримує можливість сприймати дійсність у її ієрархії, як символічну, користуючись відчуттями «як знаряддям для осягнення величного устрою видимого буття» [9, с. 18]. Сучасний дослідник Блоуерс наголошує, що внаслідок особливої єдності світу як чуттєво-ідеального та єдності людини як душевно-тілесної істоти умове споглядання дійсності є неможливим без попередньої участі відчуттів [1, р. 99] Максим Сповідник стверджує, що у довершеному стані відчуття самі стають «розумними», отримують здатність до відображення смислів: «виховане» відчуття «символічним чином накреслює на образах видимого буття логоси буття умоосязного» та «підносить через них ум, при повному відстороненні його від усілякого різноманіття та складності видимого буття, до простоти мисленних споглядань» [9, с. 18]. Таким чином, у естетичному спогляданні задіяні як відчуття, так і ум; у разі досягнення людиною внутрішньої цілості, гармонії відчуттів та ума має місце сприйняття чуттєвої дійсності як прекрасної та символічної. Цікаво, що Василій Великий також описує естетичне сприйняття світу як нерозривну єдність чуттєвого сприйняття чуттєвої краси та умового споглядання розумної краси

світу та Бога як причини усілякої краси [12]. Григорій Палама у XIV ст. розвине тему одухотворення відчуттів у процесі духовного сходження.

Суб'єктивні переживання, що супроводжують естетичне споглядання

Для патристичної традиції загалом є характерним, наслідуючи біблійну поезію, використовувати чуттєві образи для опису душевної та умової насолоди. Так, у псалмах Давида радість, яку приносить душі знання Божественних настанов, порівнюється із присмістю меду: «Яке то солодке слово Твоє для мого піднебіння, солодше від меду воно моїм устам!» (Пс.118:103); «Присуди Господа – правда; вони справедливі всі разом, дорожчі вони понад золото і безліч щирого каміння [дорогоцінного], солодші за мед і за сік щільниковий (Пс.18:10–11)». Василій Великий власні проповіді часто називає «словесною трапезою» [5, с. 239], «бенкетом слова» [5, с. 124], «частуванням» [5, с. 238] через їх зверненість до розуму слухачів, який треба зацікавити, оживити, наситити певним знанням, певним смислом [12]. Подібним чином і Максим Сповідник підкреслює, що, споглядаючи логоси та Бога, ум здійснює власне призначення, «живиться», підтримує власне існування (Char1:95–100) [8, с. 106–107]. Так, власні листи до друга-монаха Фаласія, змістом яких є піднесене алегоричне тлумачення ряду фрагментів Біблії, він називає «вишуканим частуванням із умоспоглядань» [9, с. 17].

Споглядаючи божественну красу, ум здійснює своє призначення, і таку взаємну відповідність надзвичайної повноти та довершеності предмету споглядання та здатності сприйняття переживає як блаженство: «Блаженим є ум, який пройшов усі сущі (речі) та безперестанно насолоджується божественною красою» (Char1:19) [8, с. 98]. Підкреслюючи відчуття умом виповнення власного призначення, мислитель говорить про «втіху» ума при такому спогляданні (Char1:100) [8, с. 106], а звертаючи увагу на трансцендентність та недосязність Бога, на усвідомлення умом власної обмеженості – про «безмежний подив» (Char4:1–2) [8, с. 134].

Аналізуючи творчість візантійського мислителя Максима Сповідника, ми відзначили характерне для середньовічної культури естетичне сприйняття реальності та аскетичного життя людини. Споглядання є другим етапом на духовному шляху особистості (після морального очищення та перед досягненням екстатичного єднання із Богом) та характеризується мислителем як споглядання краси світу та Св. Письма у їх цілості та символічності Богові, тобто як естетичний акт. Хоча Максим Сповідник часто говорить про умове споглядання ідеальної основи світу, це є споглядання логосів у чуттєвому світі як його основи, а світу – як такого, що має свою буттєву основу та сенс у логосах. Внаслідок нерозривної єдності чуттєвого та духовного рівнів символічної реальності у естетичному спогляданні задіяні як відчуття, так і ум. Споглядання починається із чуттєвого сприйняття. Але «виховання» відчуттів у аскетичному житті уможлиблює їх «одухотворення» та підпорядкування уму у єдиному акті споглядання, та, відповідно, адекватне відображення духовно-чуттєвої символічної структури об'єкту споглядання (світу, Св. Письма). Естетичне споглядання, таким чином, є цілісним актом сприйняття цілісного

людиною реальності як цілісної. Цілісність та гармонія вважаються ознаками краси ще з часів античності, як і символічність. Таке цілісне сприйняття гармонійною особистістю реальності як прекрасної та символічної Максим Сповідник називає блаженством.

Список використаних джерел

1. Blowers P. M. Exegesis and spiritual pedagogy in Maximus the Confessor / Blowers P. M. – University of Notre Dame Press, Indiana, 1991. – 288 p.
2. Thunberg L. Man and the cosmos / Thunberg L. – NY: St Vladimir's Seminary Press, 1985. – 184 p.
3. Бычков В. В. Малая история византийской эстетики / Бычков В. В. – К.: Путь к истине, 1991. – 407 с.
4. Бычков В. В. Эстетика Отцов Церкви. I. Апологеты. Блаженный Августин / Бычков В. В. – М.: Ладомир, 1995. – 593 с.
5. Василий Великий. Беседы на Шестоднев / Василий Великий. – М.: Изд-во московского подворья Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 2001. – 261 с.
6. Дионисий Ареопагит. О божественных именах. О мистическом богословии / Дионисий Ареопагит; тексты, пер. с древнегреч. Г. М. Прохорова. – СПб.: «Глаголь», 1995. – 370 с.
7. Епифанович С. Л. Преподобный Максим Исповедник и византийское богословие / Епифанович С. Л. – М.: Мартис, 1996. – 220 с.
8. Максим Исповедник. Творения. Кн.1. Богословские и аскетические трактаты / Максим Исповедник. – М.: Мартис, 1993. – 354 с.
9. Максим Исповедник. Творения. Кн.2. Вопросы к Фалассию. Часть 1. Вопросы I-LV / Максим Исповедник. – М.: Мартис, 1993. – 286 с.
10. Михайлов П. Б. Категории богословской мысли / Михайлов П. Б. – М.: Изд-во ПСТГУ, 2013. – 310 с.
11. Михок В. Актуальность библейской экзегезы отцов церкви / Михок В. // Библия в церкви. Толкование Нового Завета на Востоке и Западе. – М.: Изд-во ББИ, 2010. – 208 с.
12. Чорноморець С. М. Естетичне споглядання в «Гоміліях на Шестидення» Василя Великого / Чорноморець С. М. // «Гілея». – К., 2017. – Вип.121 (6). – С.165–170.
13. Шпидлик Ф. Духовная традиция восточного христианства / Шпидлик Ф. – М.: Паолине, 2000. – 493 с.

References

1. Blowers P. M. Exegesis and spiritual pedagogy in Maximus the Confessor / Blowers P. M. – University of Notre Dame Press, Indiana, 1991. – 288 p.
2. Thunberg L. Man and the cosmos / Thunberg L. – NY: St Vladimir's Seminary Press, 1985. – 184 p.
3. Bychkov V. V. Malaya istoriya vizantiyskoy estetiki / Bychkov V. V. – K.: Put' k istine, 1991. – 407 s.
4. Bychkov V. V. Estetika Ottsov Tserkvi. I. Apologety. Blazhennyi Avgustin / Bychkov V. V. – M.: Ladomir, 1995. – 593 s.
5. Vasilii Velikiy. Besedy na Shestodnev / Vasilii Velikiy. – M.: Izd-vo moskovskogo podvor'ya Svyato-Troitskoy Sergiyevoy Lavry, 2001. – 261 s.
6. Dionisiy Areopagit. O bozhestvennykh imenakh. O misticheskom bogoslovii / Dionisiy Areopagit; teksty, per. s drevnegrech. G. M. Prokhorova. – SPb.: «Glagol», 1995. – 370 s.
7. Yepifanovich S. L. Prepodobnyy Maksim Ispovednik i vizantiyskoye bogosloviye / Yepifanovich S. L. – M.: Martis, 1996. – 220 s.
8. Maksim Ispovednik. Tvoreniya. Kn.1. Bogoslovskiye i asketicheskiye traktaty / Maksim Ispovednik. – M.: Martis, 1993. – 354 s.
9. Maksim Ispovednik. Tvoreniya. Kn.2. Voprosotvety k Falassiyu. Chast' 1. Voprosy I-LV / Maksim Ispovednik. – M.: Martis, 1993. – 286 s.
10. Mikhaylov P. B. Kategorii bogoslovskoy mysli / Mikhaylov P. B. – M.: Izd-vo PSTGU, 2013. – 310 s.
11. Mikhok V. Aktual'nost' bibleyskoy ekzegezy ottsov tserkvi / Mikhok V. // Bibliya v tserkvi. Tolkovaniye Novogo Zaveta na Vostoke i Zapade. – M.: Izd-vo BBI, 2010. – 208 s.
12. Chornomorec' S. M. Estetychne spogljadannja v «Gomilijah na Shestydennja» Vasylija Velykogo / Chornomorec' S. M. // «Gileja». – K., 2017. – Vyp.121 (6). – S.165–170.
13. Shpidlik F. Dukhovnaya traditsiya vostochnogo khristianstva / Shpidlik F. – M.: Paoline, 2000. – 493 s.

Chornomorets E. M., teacher of philosophy, Kyiv Theological Academy and Seminary (Ukraine, Kyiv), eugeniamch@gmail.com

Maximus the Confessor of the aesthetic contemplation of symbolic reality

Symbol is a concept of great importance in philosophical thought in general as well as in patristic aesthetics. The purpose of this article is to analyze the specific features of aesthetic contemplation according to Maximus the Confessor. In the study of patristic aesthetics, the author follows the methodology of V. Bychkov and S. Averintsev. For Maximus the Confessor, being in its aesthetic symbolism is hierarchical: the beauty of the sensual world manifests itself the beauty of the intelligible world, representing the «incomprehensible beauty» of God. With the help of senses and mind, one can perceive the sensible and intelligible level of being in order to contemplate sensual and intelligible beauty. In the course of ascetic life, a person can spiritualize his senses, direct his mind to the contemplation of intelligible reality and achieve the right hierarchy of cognitive ability. Therefore, a harmonious person can achieve perfect aesthetic contemplation of the world in its symbolic structure, unity and harmony. Maximus the Confessor defines as blessedness such a reflection of the symbolic beauty of the world in a harmonious soul.

Keywords: patristic aesthetics, aesthetic contemplation, symbol, beauty.

* * *

УДК 1.101+122/129

Салій А.,
кандидат філософських наук, доцент, ВДНЗУ
«Українська медична стоматологічна академія»
(Україна, Полтава), anatoli.salij@gmail.com

Самотність та відчуження у філософській картині світу Федора Достоєвського

Федір Достоєвський – один із тих мислителів, який продовжує приваблювати думачого читача як психологізмом твору, так і нескінченною трагічністю запропонованого сюжету. Автор пропонує поглянути на життєвий шлях та творчий спадок письменника через призму фундаментальних явищ людського існування – екзистенціалістичної самотності та відчуження. В контексті цих понять розглядаються біографічні факти із життя мислителя і долі та перипетії його героїв, у яких, на думку автора, відображується часточка самого Достоєвського.

Ключові слова: самотність, відчуження, покинутість, екзистенційна криза, трагічне, російська філософія.

Історико-філософська традиція останніх ста років сформувала образ знакового мислителя XIX століття Ф. Достоєвського, як людину без біографії. Найвидатніші філософи М. Бердяєв, Л. Шестов, Д. Мережковський, В. Розанов змогли сформулювати найголовніші теми незалежної дискусії про Достоєвського, але зробили це таким чином, що не зачепили проблеми його життєвого шляху. Він цікавив їх не стільки у повноті власного життя, стільки у повноті власної думки. У цьому є своя правда і потреба, але має право на існування і принцип, за яким митець не може відділятися від свого творіння. Тому Достоєвський є один із тих унікальних випадків у літературі, природа якого має змогу максимально розкритися у біографічному розгляді становлення його особистості.

Дійсно, Федір Достоєвський – це справді людина «без минулого». Він майже ніколи не цікавився власним родоводом і ніколи не говорив про родинність та походження. Тільки під 50 років йому зненацька захотілося дізнатися про те, що ж сталося із батьківським маєтком і будинком, у якому він виріс, кінець-кінцем, чи залишилися якісь родичі окрім нього і брата. Пошуки здійснив у досить дивний спосіб – дав оголошення в газету, на яке ніхто не відповів і не відгукнувся. Хоча чого можна чекати від людини, яка не знала дівочого

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Візер С. О., Рожкова М. Ю. Особистісний фактор у державних процесах Галицько–Волинського князівства у другій половині XIII століття	7
Приходько Ю. О. Криза системи економічних відносин Речі Посполитої як одна з передумов визвольної війни українського народу	9
Заторський о. Н. Українські переклади «Послання Мисаїла»	13
Богатчук С. С. Розвиток освіти Подільського краю в першій половині XIX ст.	19
Феденко О. О. Італійці Одеси у формуванні і підтримці римо–католицької громади у XIX ст.	22
Янюк І. Українська кредитна кооперація і парцеляційні процеси у Східній Галичині на початку XX ст.	26
Левицький В. О. Система забезпечення сировиною легкої промисловості українських губерній Російської імперії в другій половині XIX – на початку XX століття	33
Лехнюк Р. О. Криза русофільського консерватизму напередодні Першої світової війни: політичне товариство «Галицько–руська рада»	36
Мельничук О. А., Мурашова О. П. Розвиток системи державного пенсійного страхування в Україні у 20–х рр. XX ст.	42
Гай–Нижник П. П. Альфонс фон Мумм – дипломат і посол Німеччини в Україні: коротка хроніка життя (1859–1924)	45
Лаврут О. О. Якість навчальної діяльності учнів шкіл УРСР у другій половині 1950–х років	49
Варгатюк С. В. Зміна концепції нейтральності закордонної політики України останньої доби визвольних змагань (1918–1920 рр.)	52
Бобіна О. В. Традиція революції в Україні: початки	57
Кліш А. Б. Християнські суспільники VS. москвофіли: до історії протистояння	61
Григорук Н. А. Микола Чубатий і наукове товариство ім. Шевченка	64
Салата Г. В. Наукова школа професора Проскураєва: нотатки до реконструкції історії науки і техніки	66
Кондратьєва Д. А. Історичні уроки на прикладі роботи П. Куліша «Мальована Гайдамачина»	69
Кравчук Л. В. Колгоспне будівництво на Тернопільщині упродовж вересня 1939 – червня 1940 рр.	72
Рафальська Г. В. Художник і війна: повсякдення окупованого Києва (1941–1943) на акварельних малюнках художника–етнографа Юрія Павловича	76
Лук'яненко О. В. Его–документи про життя студентів Полтавського педінституту впродовж німецько–радянської війни (Ч.2)	80
Скрипчук Г. В. Розвиток державної культурної політики в умовах подолання соціально–економічної кризи	83
Гнатюк В. М. Національна честь і гідність як імператив у внутрішній та зовнішній політиці України	86
Ралко Р. С. Студентські будівельні загони вищих навчальних закладів м. Києва: географія та напрямки діяльності (1960–1991–ті рр.) (до 55–ти річчя з часу відправлення першого студентського будівельного загону з м. Києва)	90
Редзюк В. В. Основні етапи розвитку та вектори діяльності молодіжних організацій і рухів демократичного і євроінтеграційного спрямування в Україні (2004–2014 рр.)	93
Бей Н. О. Періоди розвитку виробництва автомобілів в Україні: історіографія проблеми	99
Біловус Л. І. Українські періодичні видання США щодо діяльності окремих музейних установ діаспори у напрямі збереження національної ідентичності	102
Кругляк Д. М. Роль радянської номенклатури у переході від партійно–радянського до постсоціалістичного моноцентризму	107
Гулима О. П. До питання про передачу Криму Українській Радянській Соціалістичній Республіці	109
Мамедов Э. В. Срубные погребения древнего Самуниса–Мингечевира (Зрубні поховання стародавнього Самуниса–Мінгечевіра)	113
Михайленко М. Ю. Зовнішня політика перших урядів Королівства Італія (1861–1876 рр.)	116
Мінасян Р. А. Історія створення та розширення Митного союзу у 1995–2015 рр.	120
Мокиєнко М. М. Развитие Евро–Азиатской аккредитационной ассоциации в первое десятилетие XXI столетия (Розвиток Євро–Азійської акредитаційної асоціації в перше десятиліття XXI століття)	126
Садикова В. В. Основні тенденції британсько–радянських військово–політичних відносин у другій половині 80–х рр. XX століття	129
Карбалаева А. Э. Движение джалаиридов в эпосе «Короглу» (Рух джалаїридів в епосі «Короглу»)	132
Алиев Ш. Г. Взаимоотношения Шекі–Кახетинского царства с соседними государствами в период правления великого Квирике (Взаємовідносини Шекі–Кახетинського царства з сусідніми державами в період правління великого Квіріке)	136
Абиди Г. А. Создание АзГНИИ и подготовка научных кадров (Створення АзГНІІ і підготовка наукових кадрів)	141
Балицький О. Ю. Зародження музейництва в Бессарабії (друга половина XIX – початок XX ст.)	144

Креницька Т. О. Позиції Російської Федерації щодо реформування ООН	148
Мартинів В. Л. Майбутнє без оптимізму: міжнародні протиріччя на теренах Центральної та Південно–Східної Європи на сторінках російських часописів (1910–1911 рр.)	152

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Данканіч Р. І. «Vorurteil» як виток розуміння в філософській герменевтиці Г. Гадамера	158
Дубініна В. О. Проект універсальної герменевтики Ф. Аста	161
Завідняк Б. Т. Теодіцея Фрідріха Шеллінга	164
Мелешук А. А. Особливості організму в філософії історії К. Леонтьєва і М. Данилевського	169
Бредун І. В., Компанієць Л. В. Концептуалізація Доли: філософські інтерпретації	172
Співак В. В. Рецепція сімейного щастя у спадщині Антонія Радивиловського	175
Чорноморець Є. М. Максим Сповідник про естетичне споглядання символічної дійсності	178
Салій А. Самотність та відчуження у філософській картині світу Федора Достоєвського	182
Соболєвський Я. А. Основні філософські ідеї Американського Просвітництва	187
Кротенко Л. Б. Етнолінгвістичні студії – філософія традицій та сучасності (на матеріалі авторського посібника Britain vs. Ukraine: ethnolinguistic studies (Wheel of the Year, Festivals) – свято Litha vs. Івана Купала)	190
Юрченко Е. А. Мікроцивілізаційні процеси у вимірі монадологічного підходу	192
Ухов А. С. Экзистенциальные идеи в неопатристическом синтезе (Екзистенціальні ідеї у неопатристичному синтезі)	196
Шніцер М. М. Метафора у філософії і філософія в метафорі	200
Возняк С. В. Приреченість філософії на метафізику	205
Захаренко К. Ефективність використання потенціалу недержавних суб'єктів інформаційної безпеки	208
Концурак О. Ключові питання екологічної стратегії України	2013
Кравченко Т. О. Концепція стійкого розвитку суспільства в контексті конвергенції сучасних надтехнологій (філософський аналіз)	219
Кубко В. П., Баранюк А. В. Роль комунікативної стратегії в діяльності рекламного агентства	222
Левкуліч В. В. Справедливість як світоглядний орієнтир суспільної свідомості	225
Луканова В. В. Пандемія у контексті сучасних глобальних процесів: цивілізаційне підґрунтя – бінарна опозиція «людство/довкілля»	229
Мельник В. В. Культура як головний чинник удосконалення особистості в умовах глобального соціального простору: антропологічні, нтологічні та аксіологічні засади	232
Алієв Е. М. Історичний аспект в українському кінематографі	238
Бороздих Н. В. Популяризація науки: роль науково–технічних музеїв	240
Гапченко О. В. Архетип свободи в українській традиції	245
Дмитренко М. Й. Корпоративна культура у дискурсі тілесності	247
Добродум О. В. Мифология современного Интернета (Міфологія сучасного Інтернету)	252
Паласюк Г. Б., Паласюк М. І. До питання впливу неоплатонічної філософії на формування вітчизняної філософської думки XVI–XVII ст.	254
Шпачинський І. Л. Щодо деяких особливостей релігійної складової крос–культурних комунікацій в сучасному українському соціумі	257
Гавеля О. Р. Духовні і естетичні цінності як віддзеркалення релігійної свідомості сучасної людини: конфесійний вимір	261
Гринько О. А. Релігія та сучасне українське суспільство	266
Несправа М. В. Терористична організація «Ісламська держава»: релігієзнавчий аспект	269
Филоненко А. С. Богословие и университет: украинский контекст (Богослов'я та університет: український контекст)	272
Силадій І. Аксіологічні основи демократизації освіти	276
Бушман І. О. Освітня політика – стратегія формування системи освіти	280
Водославський В. М. Психологічні закономірності успішного навчання та формування здорового способу життя в студентів спеціальності «Фармація»	284
Шипко О. М. Комунікаційна діяльність як ресурс конкурентоспроможності університету	288
Гончаренко О. А. Львівсько–Варшавська школа про цінність логічної освіти	291
Гуменюк А. М. Антропологічні орієнтири освіти постсучасності	294
Капустін С. Освітня палітра формування цілісного світогляду особистості	297
Мельник М. В. Дослідження факторів вибору професії провізора та кар'єрного зростання студентів фармацевтичного факультету Івано–Франківського національного медичного університету	301
Невмержицька Н. М. Соціальна відповідальність студентів в Україні у контексті ризиків пов'язаних із способом життя	304
Хіріна Г. О., Кулакова О. М., Савченко А. О. Кафедра як соціальний організм до початку виникнення філософських дисциплін у медико–фармацевтичних навчальних закладах	309

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бадер А. В. Протидія чуткам як елемент інформаційної оборони в межах сучасного збройного насилля	315
Джус О. А. Міжнародне військове партнерство: поняття та сутність	319
Вагіна О. М. Методи визначення результатів пропорційного голосування: різновиди й особливості застосування	325
Стойко О. М. Енергетичні транзити як предмет дослідження суспільних наук	330
Явір В. А. Етнополітична дезінтеграція як етнічний (етнополітичний) процес: фактори, особливості, класифікації	333
Каращук М. Г. Нові «обличчя» політичної влади	336
Красніцька Г. М. Глобалізація національної ідентичності	339
Радько П. Г., Приходько С. М. Особливості політичної участі за умов електронної демократії	341
Проноза І. І. Інформаційна безпека держави: сутність та основні визначення	345
Наконечний В. С. Класифікація сепаратизму: онтологічні та гносеологічні детермінанти	349
Салимзаде М. И. Політика децентралізації в формуванні місцевого самоуправління (Політика децентралізації в формуванні місцевого самоврядування)	352
Семко В. Л. Український етнос: набуття державоутворюючого статусу	356
Шкірчак С. І. Проблема громадянського суспільства у програмах політичних партій сучасної України	363
Вонсович О. С. Інтеграція України до системи європейської безпеки: чи можливе неможливе?	367
Гоцуляк В. М. Значення національної самоорганізації в українському державотворенні	370
Федорчук О. А. Государственная политика Украины в сфере высшего образования периода перестройки (1985–1991 гг.) (Державна політика України у сфері вищої освіти періоду перебудови (1985–1991 рр.)	374
Деревінський В. Ф. Кримська проблеми і особливості її вирішення у 1989–1999 рр.	378
Олексенко В. О. Трансформація партійної системи України: 1991–2017	383
Левченко А. В., Левченко М. О. Феномен самоорганізації українського суспільства: на основі історичного досвіду Запорозької Січі	386
Мельник В. М. Теория симфонии в горизонтальном и вертикальном измерениях как политико-антропологическая черта Византийской истории (Теорія симфонії в горизонтальному і вертикальному вимірах як політико-антропологічний риса Візантійської історії)	391
Карташов Є. Г. Обмежена децентралізація у Хорватії: здобутки та прорахунки	396
Боровець І. Г. Боротьба з корупцією як одне з пріоритетних завдань Республіки Хорватія у період переговорів щодо членства в ЄС 2006–2013 р.	399
Ищейкін К. Є. Досвід впровадження бюджету участі у США	402
Крупеня І. М. Ювілейний саміт АСЕАН та азійський марафон Д. Трампа	404
Солтанова Г. Р. Глобалізація і нові виклики сучасності на традиційному Сході (Глобалізація і нові виклики сучасності на традиційному Сході)	408

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Виткалов С. В., Виткалов В. Г. Науковий підсумок року: XIII міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні: проблеми та перспективи розвитку» в м. Рівне	411
Крюков В. Рецензія на монографію: Фергад Туранли «Козацька доба історії України в османсько-турецьких писемних джерелах (друга половина XVI – перша чверть XVIII століття)»	412
Семергей Н. В. Українська ментальність та національно-культурна ідентичність в історіософських рецепціях сучасного українознавчого дискурсу. Рецензія на монографію: Калакура Я. С. Ментальний вимір української цивілізації / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К.: Генеза, 2017. – 560 с.	414

CONTENT

HISTORICAL SCIENCES

Vizer S. A., Rozhkova M. Yu. The personal factor in the public processes of Galicia – Volyn Principality in the second half of the XIII century	7
Prykhodko Yu. O. The crisis of the system of economic relations of Commonwealth as a reason of national revolution led by B. Khmelnytsky	9
Zatorskyi O. N. The Ukrainian translations of the Epistle of Misael	13
Bohatchuk S. S. Development of education of Podilskyi region in the first half of the nineteenth century	19
Fedenko O. O. Italians in the formation and support of the Roman Catholic community of Odesa in the 19th century	22
Yaniuk I. Ukrainian credit cooperation and parceling processes in Eastern Halychyna from the early XX century	26
Levytskyi V. O. The providing system of the raw materials for the light industry of the Ukrainian provinces of the Russian empire in the second half of the XIX – at the beginning of the XX-th century	33
Lekhniuk R. O. The crisis of the Rusophile conservatism on the eve of the First World War: the political organization «Galician–ruthenian council»	36
Melnichuk O. A., Murashova O. P. Development of the state pension insurance system in Ukraine in 20-th of XX century	42
Hai–Nyzhnyk P. P. Alphonse von Mumm – Diplomat and Ambassador of Germany in Ukraine: A Short Life Chronicle (1859–1924)	45
Lavrut O. O. Quality of educational activity of students of schools of the Ukrainian SSR in the second half of the 1950s	49
Vargatyuk S. V. Changing the concept of neutrality of the foreign policy of Ukraine in the last days of the liberation struggle (1918–1920)	52
Bobina O. V. Revolutionary tradition in Ukraine: the beginnings	57
Klish A. B. Christian socials VS. Muscophiles: to history of continuation	61
Hryhoruk N. A. Mykola Chubatyy and scientific society the name of Shevchenko	64
Salata H. V. Professor Proskuryakov's scientific school: some words on reconstruction of history of science and technology	66
Kondratieva D. A. Historical lessons on the example of P. Kulish's work «Painted Haydamachyna»	69
Kravchuk L. V. Collective farm building in Ternopil region during September 1939 – June 1940	72
Rafalska H. V. The Painter and the War: everyday life in occupied Kyiv (1941–1943) in the watercolour paintings of the artist and ethnographer Yuri Pavlovich	76
Lukyanenko O. V. Ego–documents on life of students of Poltava pedagogical institute during the German–Soviet war (P.2)	80
Skrypchuk G. V. Development of the state cultural policy in the conditions of overcoming the socio–economic crisis	83
Hnatyuk V. M. National honor and dignity as imperative in internal and external politics of Ukraine	86
Ralko R. S. Students' construction unit of higher educational establishments of Kyiv: geography and directions of activity (1960–1991–th years) (to the 55th anniversary of the sending of the first student building detachment from Kyiv)	90
Redziuk V. V. The main stages of development and vectors of activity of youth organizations and movements of democratic and European integration direction in Ukraine (2004–2014)	93
Bey N. O. Periods of development of car production in Ukraine: historiography of problem	99
Bilovus L. I. Ukrainian periodicals of the USA on certain Diaspora museum institutions' activity in order to preserve national identity	102
Kruhliak D. M. The role of the Soviet nomenklatura in the transition from party–Soviet to post–socialist monocentrism	107
Hulyma O. To the question about the transmission of Crimea to Ukrainian Soviet Socialistic Republic	109
Mammadov E. V. Log houses of the ancient Samunis–Mingechevir	113
Mykhailenko M. Y. The foreign policy peculiarities of the «historical right» governments of the Kingdom of Italy after the first stage of the unification	116
Minasian R. A. History of creation and functioning of the Eurasian Customs Union in 1995–2015	120
Mokienko M. M. The development of the Euro–Asian accreditation association in the first decade of the 21st century	126
Sadykova V. V. Major tendencies of British–Soviet military–political relations in the second half of the 80's of XX century	129
Karbalayeva A. E. The Jalairid movement in the epic «Koroglu»	132
Aliev Sh. H. Relationships of the Neck–Kakhetinsky kingdom with neighboring states in the period of the government of the great period	136
Abidi G. A. Creation of ASGNII and training of scientific personnel	141
Balytskyi O. Ju. Formation of a network of museums in Bessarabia (the second half of the XIX – beginning of XX century)	144
Krynytska T. O. The Russian Federation positions on the reform of the United Nations	148
Martynov V. L. The future without optimism: international contradictions in the territory of Central and Southeast Europe on the pages of Russian journals (1910–1911)	152

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Dankanich R. I. «Vorurteil» as a source of understanding in Gadamer's philosophical hermeneutics	158
Dubinina V. O. The project of the universal hermeneutical by F. Ast	161
Zavidnyak B. T. Theodicy of Fridrich Schelling	164
Meleschuk A. A. Specificity of organicism in the philosophy of the history of K. Leontiev and N. Danilevsky	169
Bredun I. V., Kompaniets L. V. Conceptualization of Fate: philosophical interpretations	172
Spivak V. V. Recipes of family happy in heritage of Antony Radivilovsky	175
Chornomorets E. M. Maximus the Confessor of the aesthetic contemplation of symbolic reality	178
Saliy A. Loneliness and alienation in the philosophical worldview of Fyodor Dostoyevsky	182
Sobolevsky Ya. A. Main philosophical ideas of the American Enlightenment	187
Krotenko L. B. Ethnolinguistic studios are a philosophy of tradition and modernity (based on author's manual Britain vs. Ukraine: Wheel of the Year, Festivals) – Litha vs. Ivan Kupala's holiday)	190
Yurchenko E. A. Microcivilization processes in the measurement of the monadological approach	192
Ukhov A. S. Existential ideas in neoplatrist synthesis	196
Shnizer M. M. Metaphor in philosophy and philosophy in metaphor	200
Wozniak S. V. The fatality of philosophy on metaphysics	205
Zakharenko K. Effectiveness of the use of the potential of non-state actors of information security	208
Kontsurak O. Key issues of the environmental strategy of Ukraine	213
Kravchenko T. O. Concept of sustainable development of society in the context of convergence of modern super technologies (philosophical analysis)	219
Kubko V. P., Baranyuk A. V. The role of communicative strategy in the activities of advertising agencies	222
Levkulych V. V. Justice as worldview orientation of public consciousness	225
Lukanova V. V. A pandemic in the context of modern global processes: a civilization ground – the binary opposition «humanity/environment»	229
Melnyk V. V. Culture as the main factor of improvement of personality under the conditions of global social space: anthropological, ontological and axiological principles	232
Aliyev E. M. Historical aspect in Ukrainian cinematography	238
Borozdykh N. V. Popularization of science: the role of scientific and technical museums	240
Gapchenko O. V. The archetype of freedom in the Ukrainian tradition	245
Dmytrenko M. Y. Corporate culture in the discourse of corporeality	247
Dobrodum O. V. Mythology of the contemporary Internet	252
Palasyuk H. B., Palasyuk M. I. The problem of neoplatonist philosophy influence of formation of national philosophical ideas in XVI–XVII cc	254
Shpachinskiy I. L. About some religious features of cross-cultural communication in modern Ukrainian society	257
Gavelia A. R. Spiritual and aesthetic values as a reflection of the religious consciousness of the modern man: confessional measurement	261
Grinko E. A. Religion and Modern Ukrainian Society	266
Nesprava M. V. Terrorist organization «Islamic State»: religious aspect	269
Filonenko A. S. Theology and University: Ukrainian context	272
Syladij I. Axiological foundations of democratization of education	276
Bushman I. O. Educational policy – the strategy of formation of education system	280
Vodoslavskiy V. M. The psychological foundations of successful education and leading a healthy lifestyle by students of specialty «Pharmacy»	284
Shypko O. M. The communicative activity as a resource of rival university	288
Goncharenko O. A. Lviv–Warsaw School on the Value of Logical Education	291
Gumenuk A. M. The anthropological orientation of postmodern education	294
Kapustin S. Educational palette of forming a holistic outlook of personality	297
Melnyk M. V. The research on factors for choosing the «provisor» specialty and career growth of students of pharmaceutical faculty of Ivan–Frankivskiy National Medical University	301
Nevmerzhitskaya N. M. The social responsibility of students in Ukraine in the context of the risks associated with the lifestyle	304
Khirina G. O., Kulakova O. M., Savchenko A. O. Department as a social organism before the emergence of philosophical disciplines in medical and pharmaceutical educational institutions	309

POLITICAL SCIENCES

Bader A. V. Countering rumors as an element of information defense within the framework of modern armed violence	315
Dzhus O. A. International military partnership: concept and essence	319

Vahina O. M. Methods of determining the results of proportional voting: varieties and application peculiarities	325
Stoyko O. M. Energy transitions as a subject of research in social sciences	330
Yavir V. A. Ethnopolitical disintegration as an ethnic (ethnopolitical) process: factors, peculiarities, classifications	333
Karaschuk M. G. New «face» political governance	336
Krasnitska H. M. Globalization of national identity	339
Radko P. G., Prykhodko S. M. The features of political participation in the conditions of e–democracy	341
Pronoza I. I. Information security of the state: the essence and basic definitions	345
Nakonechnyi V.S. Classification of separatism: ontological and gnosiological determinants	349
Salimzadeh M. I. Decentralization policy in formation of local self–government	352
Semko V. L. Ukrainian ethnos: finding of status of ethnos that forms the state	356
Shkirchak S. I. Civil society in the program of political parties of modern Ukraine	363
Vonsovykh O. S. Integration of Ukraine into the European security system: is it possible not?	367
Gotsuliak V. M. The significance of national self–organization in the Ukrainian state–building	370
Fedorchuk O. O. State policy of Ukraine in the sphere of higher education during the period of perestroika (1985–1991)	374
Derevynskiy V. F. Crimean problem and peculiarities of its solution in 1989–1999	378
Oleksenko V. O. The transformation of Ukrainian party system: 1991–2017	383
Levchenko A. V., Levchenko M. O. The phenomenon of self-organization of Ukrainian society: based on the historical experience of the Zaporozhian Sich	386
Melnyk V. M. Theory of symphony in horizontal and vertical dimensions as a political–anthropological feature of Byzantine history	391
Kartashov E. G. Limited decentralization in Croatia: achievements and miscalculations	396
Borovets I. G. Fight against corruption as one of the main Croatia's priorities during negotiations on the EU membership 2006–2013	399
Ishcheikin K. Y. The implementation of participatory budgeting in the USA	402
Krupeniya I. M. ASEAN Jubilee Summit and Asian Marathon D. Trump	404
Soltanova G. R. Globalization and the new challenges of modernity in the traditional East	408

SCIENTIFIC LIFE

Vitkalov S. V., Vitkalov V. G. Scientific outcome of the year: the XIII international scientific–practical conference «European integration processes in modern Ukraine: problems and prospects of development» in the city of Rivne	411
V. Kryukov. Review of the monography Ferhad Turanly «The Cossack period in Ukraine's history in Ottoman Turkish written sources (the second half of the 16 th – the first quarter of the 18 th century)»	412
Semerhei N. V. Ukrainian mentality and national cultural identity in historiosophical receptions of modern Ukrainian discourse. Review of the monograph: Kalakura Y. S. The mental dimension of Ukrainian civilization / Kalakura Y. S., Rafalskyi O. O., Yuriy M. F. – K.: Heneza, 1917. – 560 p.	414

ДО УВАГИ АВТОРІВ !

Вимоги до структури та оформлення наукових статей:

1. Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

2. Розташування структурних елементів статті:

- УДК;
- прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів), вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, e-mail (українською, англійською мовами);
- назва статті та анотація українською, англійською мовами; анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки;
- ключові слова українською, англійською, російською мовами;
- обов'язковий список використаних джерел у кінці статті; **після** списку використаних джерел **надається цей же список** джерел латинським алфавітом (транслітерація);
- **обов'язкова вимога до статей – якість, високий рівень англійської мови.**

3. Вимоги для оформлення тексту:

Поля 20 мм; шрифт Times New Roman, кегель 14, інтервал – 1,5; абзацний відступ – 10 мм. Рисунки й таблиці оформляються згідно з ДСТУ.

4. Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком:

[7, с. 123], де 7 – номер джерела за списком використаних джерел, 123 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [1; 4; 8] або [2, с. 32; 9, с. 48; 11, с. 257]. Посилання на архівні джерела – [15, арк. 258, 231зв].

5. Стаття подається мовою оригіналу (українською, російською, англійською, німецькою, французькою, іспанською, польською, чеською) у електронному варіанті у вигляді файлу, який виконаний в текстовому редакторі MS Word for Windows, на диску чи електронною поштою.

6. Статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються рецензією кандидата або доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку. Підписи рецензії або витягу обов'язково завірені з печаткою. Рецензія або витяг з протоколу подається у сканованому вигляді електронною поштою.

7. Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Редколегія може не поділяти світоглядних переконань авторів.

8. До статті додаються:

- для Веб-сайту збірника обов'язкове резюме статті англійською мовою 2000 знаків. Резюме статті повинно бути структуроване, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки.

Резюме статті надсилається безоплатно.

Відомості про автора (авторів): прізвище, ім'я, по-батькові, вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, службова і домашня адреси з поштовим індексом, контактний телефон (моб.), e-mail, № відділення «Нової пошти».

МІЖНАРОДНА ІНДЕКСАЦІЯ ЖУРНАЛУ

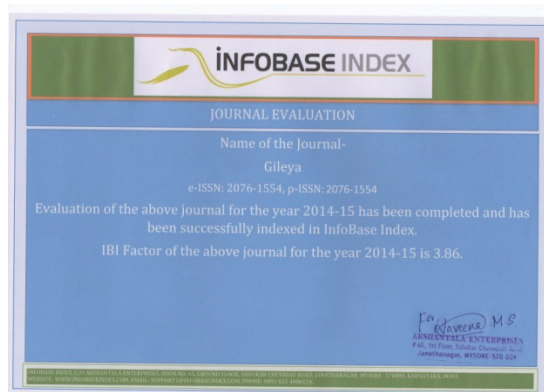
1. **Index Copernicus (Польща)** – міжнародна наукометрична база (Index Copernicus Journals Master List). Даний сайт містить індексування, ранжування і реферування журналів, а також є платформою для наукового співробітництва та виконання спільних наукових проєктів

2. **EBSCO (USA)** – агрегатом повнотекстових видань. Включає в себе 375 повнотекстових баз даних і більш 350000 електронних книг

3. **InfoBase Індекс (Індія)** - комплексна, багатодільова база даних, що охоплює наукові літератури з усього світу.

4. **SIS (Scientific Indexing Services) (USA)** фокусується на цитатах індексації, аналіз цитованості і підтримує бази даних, що охоплюють цитування тисячі академічних журналах. SIS забезпечує кількісний і якісний інструмент для рейтингу, оцінки та класифікації журналів з навчальної оцінки і передового досвіду.

5. **РІНЦ (Росія)** – міжнародна наукометрична база даних наукових публікацій вчених. Для отримання даних про публікації та цитованості статей на основі бази даних РІНЦ використовується аналітичний інструментарій ScienceIndex.

